

Stručni rad

KAKO POBOLJŠATI TEČNOST ČITANJA?

Jasna Senekovič

Center Gustava Šiliha Maribor

Sažetak

Članak razmatra važnost čitanja, tečnosti čitanja i samog treninga čitanja. Čitanje je vrlo važna učna vještina. Počeci čitanja predstavljaju važan dio djetetova razvoja i temelj su školskog uspjeha. Vrlo važna komponenta čitanja jest tečnost čitanja. U radu su najprije predstavljene teorijske osnove čitanja i tečnosti čitanja. Poseban naglasak stavljen je na različite aktivnosti i smjernice za razvoj tečnosti čitanja. Predstavljene su jednostavni i učinkoviti pristupi koji pridonose poboljšanju tečnosti čitanja i samopouzdanja mladih čitatelja.

Ključne riječi: čitanje, tečnost čitanja, trening čitanja

1. Uvod

Čitanje je jedna od najvažnijih vještina koje dijete razvija tijekom školovanja. Ono predstavlja temelj uspješnog učenja u svim nastavnim predmetima. Utječe na školski uspjeh, motivaciju i samopouzdanje. Posebnu ulogu u čitanju ima tečnost čitanja, koja se očituje kao brzo i tečno čitanje. Kada nije razvijena, učenici se suočavaju sa slabijim razumijevanjem tekstova jer se previše usredotočuju na tehnički aspekt čitanja. Učinkovit način jačanja tečnosti čitanja jesu različite ciljno usmjerene aktivnosti koje učenicima omogućuju postupno unaprjeđivanje čitalačkih vještina.

2. Čitanje

Naš obrazovni sustav svrstava suvremenu nastavu čitanja u tzv. komunikacijski model učenja jezika. Za komunikacijski model učenja jezika karakteristično je da čitanje shvaća kao jednu od četiri temeljne jezične komunikacijske djelatnosti (uz slušanje, govorenje i pisanje), čiji je cilj osposobiti učenika za učinkovitu jezičnu komunikaciju s okolinom [7].

Suvremena nastava čitanja postavlja si za cilj dovesti učenike na kraju obveznog školovanja do razine funkcionalne pismenosti [7].

Nacionalna strategija za razvoj čitalačke pismenosti navodi da je čitalačka pismenost stalno razvijajuća sposobnost pojedinca i pojedinke za razumijevanje, kritičko vrednovanje i primjenu pisanih informacija. Ta sposobnost uključuje razvijene čitalačke vještine, (kritičko) razumijevanje pročitanoa i čitalačku kulturu (shvaćanje čitanja kao vrijednosti i motiviranost za čitanje). Stoga je ona temelj svih ostalih pismenosti i ključna za razvoj sposobnosti pojedinca i pojedinke te njihovo uspješno sudjelovanje u društvu [6].

Gradišar i Pečjak navode da je čitalački pismena osoba ona koja čita tečno, razumije pročitano i sposobna je informacije dobivene čitanjem primjenjivati pri rješavanju školskih i životnih problema te za osobni razvoj. Čitalački pismena osoba naime je sposobna fleksibilno primjenjivati različite tehnike čitanja s obzirom na vrstu čitalačkoga gradiva i cilj čitanja [7].

Pečjak govori o dvjema odvojenim fazama na putu prema čitalačkoj pismenosti: o fazi opismenjavanja u užem smislu i fazi opismenjavanja u širem značenju riječi [7].

Faza opismenjavanja u užem značenju riječi uključuje razvijanje ranih čitalačkih vještina (predčitalačkih i predpisalačkih sposobnosti), usvajanje tehnike čitanja i automatizaciju čitalačke tehnike. Razvoj ranih čitalačkih sposobnosti može se prikazati kroz tri razine. Prva razina je logografska ili slikovna razina, druga razina je alfabetna ili abecedna, a treća razina ortografska ili pravopisna razina [7].

1. LOGOGRAFSKA ili SLIKOVNA RAZINA

Na ovoj razini dijete prepoznaje riječi kao cjeline, dakle holistički. Riječi prepoznaje „napamet“ – u cjelini, kao slike. Ova razina omogućuje trenutno prepoznavanje riječi na temelju istaknutih grafičkih obilježja. Dijete prepoznaje brojne natpise iz okoline (imena ustanova, trgovina, poduzeća...), tako čita svoje ime i imena članova obitelji itd. Riječ pročita kao cijelu, čak i ako je redoslijed slova promijenjen ili ako je neko slovo izostavljeno. Važno je naglasiti da je opseg riječi koje dijete može pročitati jako ograničen; ova strategija uskoro postaje nedovoljno učinkovita i neprikladna za daljnji napredak [6].

2. ALFABETSKA ILI ABECEDNA RAZINA

Na ovoj razini dijete uspostavlja i razumije vezu između slova i zvuka, što mu omogućuje čitanje dekodiranjem. Alfabetna razina znači da svakoj slovnoj jedinici (grafemu) dijete pridružuje fonem (zvuk). Uključuje tri procesa:

- analiziranje riječi na njihove sastavne grafeme i foneme,
- otkrivanje i oblikovanje pravila za utvrđivanje kako se grafemi podudaraju s fonemima,
- spajanje zvukova u riječ (slušna analiza).

Čitanje na ovoj razini obično je sporo. Pogreške koje dijete čini pri čitanju posljedica su nepravilne primjene alfabetnog načela – izostavljanje slova ili pogrešno pročitana riječ. Vježbom dijete može poboljšati alfabetnu strategiju i početi brže (automatizirano) dekodirati pojedinačna slova, čime brže čita. Tako prelazi na višu i učinkovitiju – pravopisnu razinu čitanja [6].

3. ORTOGRAFSKA ILI PRAVOPIŠNA RAZINA

Na ovoj razini dijete razumije vezu između slova i zvuka, ali i strukturu i značenje riječi. Na ovoj razini ne čita riječ tako da čita pojedinačna slova (kao na alfabetnoj razini), već već dijelove riječi ili cijele riječi [6].

U trećoj fazi dolazi do učvršćivanja tehnike čitanja vježbanjem. Posljedica vježbanja je automatizirana tehnika čitanja, koja se očituje kao tečno čitanje učeniku primjerenih tekstova, uz istodobno razumijevanje tih tekstova [7].

Tek tada nastupa faza opismenjavanja u širem smislu, kada učenik mora čitalačku vještinu koristiti u funkciji učenja i stjecanja novog znanja [7].

2.1. Čitalačka tečnost i čitalački trening

Čitalačka tečnost je sposobnost čitanja tekstova brzo i točno, s pravilnim naglascima i intonacijom. Ona je važna u čitanju jer utječe na to koliko dobro čitatelji razumiju pročitano [8].

Jurišič navodi da je čitalačka tečnost sposobnost točnog i brzog čitanja s odgovarajućom izražajnošću [3].

Dobro čitanje (čitanje s razumijevanjem, brzo i tečno) temelj je učenja [2].

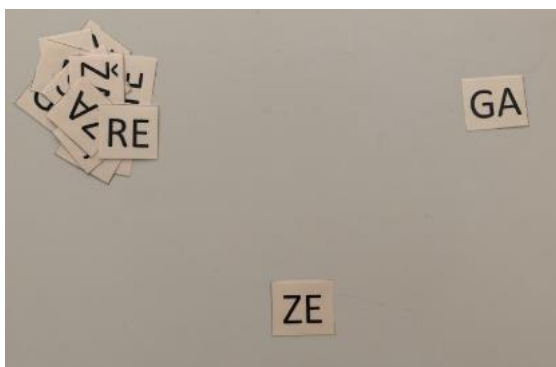
Za usvajanje čitalačke tečnosti i točnosti potreban je čitalački trening. Za učinkovit čitalački trening potrebni su postupnost i stupnjevitost čitanja te postupnost u izboru čitalačkih materijala. Dijete treba započeti s čitanjem kartonskih knjiga u kojima se uz sliku nalazi riječ, zatim nastaviti sa slikopisima, slikovnicama te kraćim i jednostavnijim knjigama, a kasnije prijeći na knjižne zbirke i zahtjevnije knjige. Černe daje smjernice o postupnosti i stupnjevitosti čitanja: dijete najprije treba čitati slogove, zatim kratke dvosložne riječi, trosložne riječi, dulje riječi, jednostavne i kratke rečenice, a potom i jednostavan kratki tekst s ponavljajućim riječima [1].

2.2. Aktivnosti i strategije za jačanje čitalačke tečnosti

U nastavku ću predstaviti primjere aktivnosti i strategija za jačanje čitalačke tečnosti:

- U početnim fazama čitanja (dekodiranja) dijete čita naglas, a kasnije šapatom ili tiho [1].
- Ako dijete tijekom čitanja pogriješi, upozorite ga tako da pogrešno pročitano riječ pokažete prstom. Prst se ukloni kada dijete riječ pročita ispravno [2].
- Teže riječi djetetu pomažete pročitati tako da ih pročitate zajedno s njim [2].
- Neka čita prstom, tako lakše prati tekst. Umjesto prsta može koristiti olovku, ravnalo, trakicu itd. [2].
- Dijete treba čitati svaki dan, redovito 10–15 minuta [1].
- Dijete treba čitati u isto vrijeme i na istom mjestu, ako je moguće [1].
- Količinu čitanja možemo odrediti i brojem redaka ili duljinom priče (npr. pročitat ćeš do ovdje) [2].
- Za čitanje koristimo različite tekstove, ovisno o djetetovoj sposobnosti: jednostavne i zahtjevne, kratke i duge, zanimljive i manje zanimljive, školske i popularne, tekstove koje dijete odabere i tekstove koje odaberu roditelji [2].
- Dijete snimimo, a zatim neka poslušna svoje čitanje [2].
- Nakon čitanja razgovaramo s djetetom o sadržaju. Pitamo ga tko, što, gdje, kakav i slično. Ako ima poteškoća u odgovaranju, pomažemo mu pri oblikovanju odgovora [2].
- Dajte mu priliku da se sam prisjeti čitanja. Za to ga posebno pohvalite [2].
- Tijekom čitanja uklonimo ometajuće čimbenike [1].
- Razgovarajte o značenju riječi.
- Ako dijete ima poteškoća s čitanjem i voljom za čitanje, sjednite pored njega. Tako će se brže upustiti u čitanje [2].
- Kod svake vježbe djetetu recite što je dobro napravilo [2].
- Ako dijete slova riječi, na listove napišite slogove (BA, ZU, LI...). Stavite pojedinačni list na stol. Kada dijete pravilno pročita slog, stavite ga u hrpu pravilno pročitanih slogova. Sve pogrešno pročitane stavite u drugu hrpu. Slogove s te hrpe dijete pročita još jednom, sve dok svi listići ne budu u hrpi s pravilno pročitanim slogovima. Na kraju zajedno s djetetom uživajte brojeći

koliko listića je uspjelo pročitati. Kada dijete savlada vježbu s jednim listićem, zadatak se može otežati. Na stol stavite dva listića (jedan pored drugoga). Ponovno ih razvrstajte u dvije hrpe (pravilno i pogrešno pročitani). Vježbu možete nadograditi s tri slogova [2].

Slika 1: Primjer čitanja po slogovima (vlastita fotografija)

- Ako dijete čita sporo i s pogreškama, može se dogovoriti za zajedničko čitanje. Prvi put tekst čita odrasla osoba. Tijekom čitanja prati tekst prstom dok čita. Dijete pri tome tekst tiho čita. Pri drugom čitanju odrasla osoba ponovno čita isti tekst, prstom prati tekst. Dijete gleda tekst i poluglasno izgovara riječi koje odrasla osoba pokazuje i čita. Pri trećem čitanju dijete čita naglas. Tijekom čitanja prati tekst prstom dok čita. Odrasla osoba gleda tekst i tiho izgovara riječi koje dijete čita [2].
- Ako dijete čita sporo i s pogreškama, vježbamo čitanje za nastup. Dijete tekst čita samo i uz pomoć odrasle osobe sve dok ga ne pročita glatko. Zatim pred odraslom osobom tekst samostalno pročita naglas, kao da nastupa u predstavi. Kako dijete napreduje, povećavamo opseg teksta [2].
- Ako dijete ne želi čitati, neka čita uz pomoć. Naredimo djetetu da nam riječ koja mu se čini teškom pokaže prstom tijekom čitanja. Pri čitanju teksta možemo se potom izmjenjivati: kada dođe lagana riječ, čita dijete, a kada dođe teža riječ, čitamo mi. Tijekom svakog čitanja brojimo riječi koje je dijete pročitao, a možemo ih i podcrtati. Pri svakom sljedećem čitanju ovakvih riječi bude više [2].
- Pri vlastitom radu također koristim elemente kognitivno-bihevioralne metode čitanja [4].

- Ako dijete izostavlja i/ili dodaje slova, mijenja završetke riječi i čita s velikim naporom, obojimo samoglasnike. Dijete neka u tekstu oboji sve samoglasnike. Umjesto bojenja, može nakon svakog samoglasnika nacrtati okomitu crtu. Tek tada neka počne čitati naglas. Ako i dalje žuri i mijenja riječi, recite mu da se nakon svakog obojenog samoglasnika malo zaustavi ili odmori, i tek tada nastavi s čitanjem [2].
- Čitanje slikopisnih knjiga utječe na čitalačku motivaciju, koja je važan čimbenik čitalačke tečnosti i automatizacije čitalačke tehnike [1].
- Ako dijete izmišlja pojedine riječi ili završetke riječi, neka pogleda riječ. Djeca se često pogriješe pri čitanju jer prebrzo pročitaju riječ. Takve čitatelje potičemo na sporije i pažljivije čitanje. Dijete neka riječ tiho pogleda i tek tada pročita naglas. Ako pogriješi pri čitanju, prstom pokažemo na pogrešno pročitano riječ i prst ne uklanjamo dok dijete riječ ne pročita ispravno. Pogrešno pročitano riječ možemo označiti (podcrtati, zaokružiti, obojiti), a kada dijete ispravi grešku, riječ označimo kvačicom. Djeca vole vidjeti da je broj pogrešaka pri svakom čitanju manji, stoga možemo zapisivati broj pogrešaka, broj pogrešaka koje je dijete samo ispravilo tijekom čitanja i rezultate međusobno uspoređivati [2].

3. Zaključak

Čitalačka tečnost važan je čimbenik uspješnog čitanja i razumijevanja pročitano, stoga joj treba posvetiti posebnu pažnju. Razvoj čitalačke tečnosti omogućuje učenicima lakše i učinkovitije usvajanje znanja te značajno utječe na njihovu motivaciju i stav prema čitanju. U članku prikazane aktivnosti za jačanje čitalačke tečnosti nude praktične mogućnosti za razvijanje čitalačkih vještina. Redovitom i prilagođenom primjenom ovih aktivnosti učenici postupno mogu poboljšavati točnost, brzinu i tečnost čitanja, što se odražava i na bolje razumijevanje tekstova. Možemo naglasiti da je promišljen i planiran pristup razvoju čitalačke tečnosti ključan za uspješnu pismenost te važna osnova za daljnje učenje i osobni razvoj pojedinca.

4. Popis literature

1. Černe, T. Razumeti disleksijo, disortografijo in disgrafijo. Založba Rokus Klett, 2024.
2. Demšar, M. (2016). *Vaje za tekoče branje: Kako lahko odrasli spodbujamo tekoče branje pri otrocih v prvem triletju osnovne šole*. Izobraževalni center Pika, Center Janeza Levca Ljubljana. [Vaje za tekoče branje, knjižica IC Pika – Pika](#)
3. Jurišić, B. D. (2016). Tekočnost branja. Merjenje in spremljanje. [Izobraževalni center PIKA, Center Janeza Levca](#).
4. Kalan, M. Vedenjsko-kognitivna metoda branja. (2002). Društvo Bravo. <https://drive.google.com/file/d/0B7MnkoJaLpDiSDIEWjNjU1M1dVE/view?resourcekey=0-aF1osyZ9vjj-e3A4AazEzg> , (18.11.2025)
5. Nacionalna strategija za razvoj bralne pismenosti za obdobje 2019-2030. https://www.zrss.si/pdf/strategija_bralna_pismenost.pdf , (17.11.2025)
6. Pečjak, S. Z igro razvijamo komunikacijske sposobnosti učencev. ZRSS, Ljubljana, 2009.
7. Pečjak, S., Gradišar, A. (2012). Bralne učne strategije. Ljubljana: ZRSS
8. Rasinski, T.V . (2004). *Assessing reading fluency*. Pacific Resources for Education and Learning. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED483166.pdf> (14.12.2025).